

ВІДГУК

офіційного опонента Онопрієнко Оксани Володимирівни
про дисертаційну роботу Руденко Ніни Миколаївни
**«Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах коледжу
до застосування інтерактивних технологій на уроках математики»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Еволюційні зміни у вітчизняній системі освіти супроводжуються пошуком шляхів модернізації дидактичних, методичних і організаційних умов, сприятливих для розвитку та саморозвитку особистості студента, забезпечення його функціональними засобами, необхідними для ефективної життєдіяльності та професійної реалізації. У навчальному процесі кожної ланки освіти нині відбуваються помітні зміни усієї сукупності взаємовідносин між його учасниками, наслідки яких суттєво впливають на створення нових умов освіти, зокрема на осучаснення змісту, методик і засобів навчання. Саме тому пріоритетом професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи є орієнтація на сформованість компетентностей XXI століття, серед яких чинне місце займає готовність застосовувати інноваційні технології і методики навчання молодших школярів, зокрема, інтерактивні.

На підставі вивчення дисертації та автореферату Руденко Ніни Миколаївни та опублікованих авторкою праць з результатами науково-дослідної роботи визначено, що в її роботі розглядається актуальна проблема підготовки майбутніх учителів.

Провідним задумом дисертації постало розв'язання суперечностей між суспільними вимогами до якості педагогічної освіти і наявним рівнем фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи в коледжі; між потребою практики у застосуванні інтерактивних технологій навчання різних предметів, зокрема математики, і станом підготовки до здійснення такої діяльності; між об'єктивно високим розвивальним потенціалом початкового курсу математики і недостатньо досконалою системою фахової підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти.

Для реалізації задуму дисертантка коректно сформулювала понятійний апарат дослідження, чітко визначила теоретичне поле наукового пошуку, логічно описала зміст і шляхи досягнення поставленої мети, обґрунтувала й достовірно представила здобуті результати.

Подана до розгляду робота володіє науковою новизною, яка полягає у визначенні педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій на уроках математики; в уточненні теоретичної сутності й обґрунтуванні структури готовності випускників педагогічного коледжу до означеної діяльності; в удосконаленні форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів.

Практична цінність дослідження виявляється в розробленні, експериментальній апробації та упровадженні у навчальний процес педагогічних коледжів навчально-методичного забезпечення, ядром якого є інтерактивні технології навчання молодших школярів математики.

Заслуговує схвалення спроба авторки узагальнити теоретичний матеріал із різних наукових сфер – історично-філософської, психологічної і педагогічної, – це свідчить про різноплановість розкриття проблеми. Коло проаналізованих наукових джерел, що складають теоретико-методичну базу дослідження, є переконливим і доцільним. Розгорнутий у першому розділі науковий дискурс додав аргументів до визначення теоретичного підґрунтя предмета дослідження. Окрім понять, які мають безпосередній зв'язок із досліджуваним предметом, проаналізовано й систематизовано низку категорій, що стосуються його об'єкта, а саме: «учитель початкової школи», «професійна підготовка майбутнього вчителя», «професійна компетентність» тощо. Аналіз ланцюжків основних дефініцій розгорнуто в їх логічно-змістовому взаємозв'язку, наприклад, «технологія», «навчальна технологія», «інтерактивна технологія навчання» та ін. Вони зведені в єдиний смисловий вузол, який стосується застосування інтерактивних технологій на уроках математики. Історичний ракурс питання використання в процесі початкового навчання інтерактивних методів і технологій підкреслює педагогічну значущість і своєчасність порушеної проблеми. Аналітико-синтетичний опис

організаційного каркасу уроків математики у початковій школі, побудованого з використанням інтерактивних технологій, підводить до висновку про відповідність їх ознакам дидактичної технології – системність, керованість, ефективність, відтворюваність. Побіжно помітимо, що наведені в підрозділі 1.2 приклади інтерактивних технологій («Робота в парах», «Мікрофон») більшою мірою відповідають ознакам способу або прийому організації навчальної діяльності учнів. Беззаперечну цінність для удосконалення практики початкового навчання мають узагальнені висновки про дидактичну доцільність використання на різних етапах навчання молодших школярів певних інтерактивних технологій, що узагальнено в табличному вираженні на с. 57 – 59.

Водночас, з опису структури «інтерактивного уроку» ми схильні до думки, що авторка покладає в основу планування навчальної діяльності певні організаційно-виконавчі дії, тоді як у побудові компетентнісно орієнтованого уроку маємо відштовхуватися від мети й очікуваного результату, а інтерактивні технології розглядати як дидактичні засоби забезпечення його ефективності. Теза про те, що інтерактивний урок математики в початковій школі потребує ретельної підготовки в плані формулювання мети й очікуваних результатів (с. 55 – 56) дає зрозуміти, що це якісь особливі, окремі уроки в системі; їх у підрозділах 1.2 і 1.3 названо «інтерактивними уроками». Однак, з огляду на сучасні вимоги до організації навчально-виховного процесу, кожен урок має реалізовуватися на взаємодії учителя й учнів, що в основі інтерактивної технології. Хоча у висновках до підрозділу цілком справедливо йдеться про інтерактивні технології як про сукупність і певну послідовність методів, сприятливих для досягнення дидактичної мети уроку.

Важливим для заявленої наукової розвідки видається другий розділ дисертації, у якому обґрунтовано педагогічні умови готовності майбутніх учителів до професійної діяльності. Для цього було піднято широкий пласт наукових джерел і розглянуто різні погляди вчених на структуру такого утворення. Зміст відповідних підрозділів, безпосередньо пов'язаний із предметом дослідження, органічно доповнений аналізом суміжних категорій – «готовність майбутнього вчителя до

педагогічної творчості», «готовність майбутнього учителя до інноваційної діяльності», «готовність учителя до пошукової діяльності» і, звичайно, «готовність до застосування інтерактивних технологій». Цілком обґрунтованим вважаємо визначення якісних рівнів готовності вчителя до досліджуваної діяльності – репродуктивний, продуктивний, конструктивний. Достовірними й корисними для теорії і практики підготовки сучасного вчителя є дані дослідження наявного недостатнього рівня готовності майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності. Вони до певної міри відображають стан мотивації вчителя, його інтелектуальних можливостей, й вкотре викликають стурбованість про ситуацію у вітчизняній освіті. Українськими є дані про те, що лише 41% опитаних студентів педагогічних коледжів пов'язують свою майбутню долю із професією вчителя; 62% респондентів засвідчили про невміння створювати навчальні моделі та опорно-логічні схеми, а, як відомо, провідним математичним методом є саме моделювання.

Центральне місце в дослідженні Н. М. Руденко посідав формувальний експеримент. Його метою стала перевірка ефективності виявлених умов та впровадження розробленої методики, що забезпечить підвищення рівня готовності майбутніх учителів до означеної діяльності. Із опису експериментальної роботи зрозуміло, що ця методика окреслена програмою дисципліни за вибором «Інтерактивні технології навчання на уроках математики в початковій школі», поданої у додатку 3. Однак, цінність дослідження посилилась, якби відповідна методика була розгорнута в описі пошукового етапу в розділі II, а педагогічні умови забезпечили б її реалізацію. Водночас, багатоплановість експериментального дослідження дозволила підвищити у студентів експериментальних груп рівні готовності до застосування інтерактивних технологій на уроках математики за всіма параметрами – мотиваційно-цільовим, когнітивним, операційним, рефлексивним. Якісні рівні сформованості окреслених утворень дозволили однозначно співвіднести здобуті показники з певним рівнем готовності.

Не в плані зауваження, а для теми подальшого обговорення варто звернути увагу на діяльність учасників контрольних груп. Оскільки у їхнє навчання експериментальний фактор або незалежна змінна не вводились, то виходить що випускники коледжів працюватимуть із учнями без належної підготовки до використання сучасних технологій навчання. На нашу думку, варто в процесі експерименту здійснювати нововведення і в контрольних групах, аби результат не був настільки прогнозованим ще до його початку.

Робота в цілому позначається детальним теоретичним аналізом, який спирається на усвідомлення і глибоке розуміння Н. М. Руденко педагогічних процесів, які відбуваються у галузі професійної підготовки вчителів, а також у початковій освіті. Зміст дослідження і його результати засвідчують зваженість і осмисленість підходу авторки до розв'язання виявленої проблеми. Положення, що виносяться на захист, відображають теоретичну й практичну значущість дисертації.

Підкреслюючи достовірність, обґрунтованість і вагомість наукових здобутків дисертантки варто водночас зробити деякі зауваження, а саме.

1. Із описаної структури уроку (с. 52 – 53) помітно, що інтерактивні технології подаються як системоутворювальна основа його планування. Натомість, згідно із сучасними дидактичними поглядами на побудову уроку першорядними постають мета і очікувані результати, а технології – як засоби забезпечення ефективної діяльності учасників навчально-виховного процесу.

2. Уживаний у підрозділі 1.2 термін «інтерактивні технології до застосування на уроках математики» (с. 62) потребує додаткового уточнення. Термінолексика, на кшталт, «молодша школа» (с.123, 126 та ін.), «викладач початкової школи» (с. 23 та ін.) не є коректною.

3. На нашу думку, змістове наповнення підрозділу 3.1 доцільніше віднести до опису пошукового етапу експериментальної роботи розділу II, а в третьому – детальніше представити діяльність студентів в експериментальних умовах.

Вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження. Оцінюючи зміст дисертації Руденко Н. М. в цілому вважаємо, що вона є завершеною науковою роботою, яка збагатить теорію і практику підготовки майбутнього вчителя початкової школи в умовах коледжу. Основні положення дисертації достатньою мірою апробовані та впроваджені у практику роботи навчальних закладів. Вони оприлюднювались авторкою і знайшли схвалення на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня. Опубліковані праці відображають основні результати дослідження. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Сукупність результатів, здобутих у процесі дослідження, а також в опублікованих роботах дає можливість стверджувати, що представлений доробок має практичне значення і перспективи для подальшого впровадження у педагогічних навчальних закладах.

Загальні висновки й оцінка дисертації. Аналіз кандидатської дисертації, автореферату й опублікованих робіт дисертантки дозволяє зробити висновок про те, що робота Руденко Ніни Миколаївни «Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах коледжу до застосування інтерактивних технологій на уроках математики» є самостійним і завершеним дослідженням, яке робить внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти, відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка, Руденко Ніна Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
докторант Інституту педагогіки НАПН України

16 жовтня 2016 року

